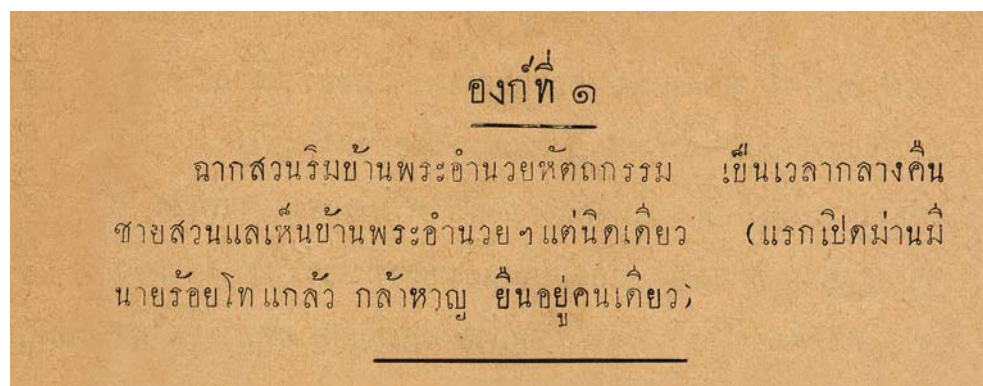

ดีบี บรัดเลย์ กลิ่นเก่ากระดาษกรอบ

ส ส

DB Bradley เป็นงานอนุรักษ์แบบตัวพิมพ์ตะกั่วยุคปลายที่ได้รับอิทธิพลจากตัวพิมพ์ยุคแรกของคุณหมอบรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ซึ่งมี ๒ แบบ คือ แบบเหลี่ยม (Angular) และแบบโค้ง (Curved).

ตัวเนื้อแบบตัวเหลี่ยมขนาดเท่าจริง ในหนังสือบทละครเรื่อง
น้ำใจเคียดเคี้ยว และปลอมกาย (พิมพ์ใน พ.ศ. 2493)
ใช้เป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ฟอนต์ Unicode
ชื่อ Bradley Angular

ผ

ในหนังสือ 'ลายสือไทย ๗๐๐ ปี' โดยศาสตราจารย์
กำธร สติรกุล ปรากฏบันทึกการประชุมอนุกรรมการ
พัฒนาตัวพิมพ์ไทยครั้งที่ ๒/๒๕๑๗ ตอนหนึ่งได้มีการ
เสนอหลักการจำแนกตัวพิมพ์ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ
ตัวเหลี่ยม, ตัวกลม และตัวอื่น ๆ. เมื่อพิจารณาแบบ
ตัวพิมพ์จากสิ่งพิมพ์ก่อน พ.ศ.๒๕๑๗ โดยดูที่ลักษณะ
เส้นแนวนอนส่วนบนของตัวอักษร เราจะเห็นอยู่ ๒ แบบ
ใหญ่ ๆ คือ แบบหักเหลี่ยมเป็นหลังคางั่วและแบบ
โค้งกลม.

ถ้าลองย้อนกลับไปดูสิ่งพิมพ์ยุคแรก ๆ ของหมอบรัดเลย์ที่พิมพ์ในสมัยรัชการที่ ๔ จะพบว่าแบบตัวพิมพ์ไทยตัวตั้งตรงที่มีเส้นแนวนอนส่วนบนเป็นเหลี่ยมและโค้งเกิดขึ้นแล้ว. ตัวเหลี่ยมของหมอบรัดเลย์ได้รับอิทธิพลมาจากตัวเขียนโบราณซึ่งมีเส้นโบขนานตามนอน ทำให้ต้องเขียนเป็นเหลี่ยมรูปจั่ว (ถ้าเขียนโค้งจะตรองเอาได้) ส่วนตัวโค้งน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากแบบตัวพิมพ์เล็กของอักษรโรมัน. ชุดตัวเหลี่ยมแม้จะเกิดขึ้นก่อนก็ตาม ลักษณะที่เหลี่ยมจัดคงถูกมองว่าเป็นของล้าหลังจึงพัฒนาไปไม่มากนักจากชุดแรกของหมอบรัดเลย์จนชุดสุดท้ายก่อนสิ้นยุคของมัน. ส่วนชุดตัวโค้งเมื่อสลักเหลี่ยมออกไปก็ดูทันสมัยขึ้นมาทันตาจึงพัฒนาไปไกลกว่า เกิดเป็นตัวพิมพ์หลายแบบตลอดยุคตัวเรียงพิมพ์ตะกั่วของไทยภายใต้ชื่อเรียกซ้ำ ๆ กันว่า 'ตัวธรรมดา'.

Moveable type technology was introduced to Siam during the reign of King Mongkut by an American missionary, Dr D. B. Bradley, who is regarded today as the father of Thai printing. Bradley's Thai letterforms consisted of two distinctive horizontal strokes: the Bradley Angular, which resembled traditional Thai block letters, and Bradley Curved, which was influenced by Roman lowercase glyphs.

DB Bradley Angular and DB Bradley Curved represent an effort to maintain the looks of two fonts, both direct descendants of the Bradley designs, which were in popular use towards the end of the moveable-type era.

DB Bradley invokes nostalgia of old Siam, especially when the face is printed on rough, uncoated paper.

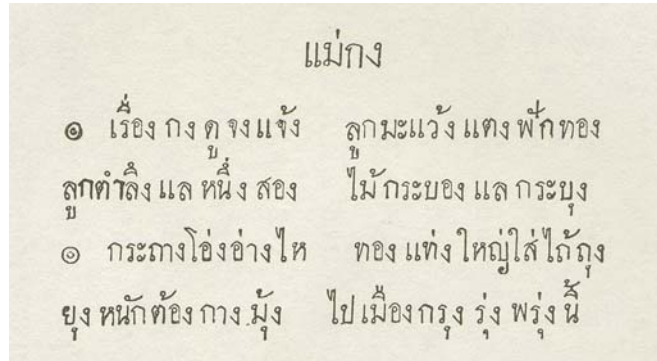
ถึงแม้ว่าตัวพิมพ์ตะกั่วโบราณของหมอบรัดเลย์ทั้ง ๒ แบบจะมีผู้อนุรักษ์เป็นฟอนต์ PostScript มาก่อนหน้านี้แล้วภายใต้ชื่อ Sathorn และ PSL Antique ก็ตาม มันก็ยังไม่ตอบโจทย์ได้ครบถ้วนเสียทีเดียว. Sathorn (อย่าสับสนกับ DB Sathorn ฟอนต์คู่แฝดของ Franklin Gothic) นั้น น่าจะเป็นการนำสำเนาตัวรัดเลย์เหลี่ยมจากต้นฉบับจริงของงานพิมพ์ยุคแรก ๆ มาสแกนทำฟอนต์โดยตรง เส้นจึงดูขรุขระ และถูกนำไปใช้แทนความน่าสะพรึงกลัวเสียเป็นส่วนใหญ่ (ดูทั้งโบราณและหยาบโหด). ส่วน PSL Antique นั้น น่าจะได้แบบมาจากตัวรัดเลย์โค้งในยุคที่ ๒ (ที่ผมเคยพบในหนังสือ มูลบทบรรพกิจ) ซึ่งเริ่มต่างจากตัวต้นแบบของหมอบรัดเลย์ไปบ้างแล้ว. แม้ว่า PSL Antique จะถูกบรรจงสร้างให้เรียบร้อยเหนือตัวต้นแบบ แต่สรวรรณยุคต้นของมันกลับขีดตัดตัวพยัญชนะจนเกินเหตุ ขณะที่ตัวโบราณของเดิมจะดูโปร่ง (ตามข้อจำกัดของตัวเรียงตะกั่ว) และอ่านสบายตากว่า.

เมื่อกำหนดเป้าหมายได้แล้วว่าจะอนุรักษ์แบบตัวพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ไว้เพื่อการศึกษาและการใช้งานเชิงพาณิชย์ ผมต้องใช้เวลากับสิ่งพิมพ์เก่า ๆ พักใหญ่. หนังสือเล่มที่ทำให้ผมคลำเป้าหมายเจอ คือแบบตัวอย่างตัวพิมพ์ของ โรงหล่อตัวพิมพ์อักษรกิจ (พิมพ์ใน พ.ศ.๒๕๑๖) 'ตัวเหลี่ยม ๑๕ ปอยท์ครึ่ง' และ 'ตัวธรรมดาเก่า ๑๕ ปอยท์ครึ่ง' ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ถือว่าใกล้เคียงต้นแบบของหมอบรัดเลย์มากที่สุด. แม้ว่าจะดูเรียบร้อยกว่าของหมอบรัดเลย์เล็กน้อย แต่ก็ได้อารมณ์ขลังไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน. เพื่อให้ได้แบบตัวพิมพ์แต่ละชุดครบ ผมต้องย้อนกลับไปเปิดหาหนังสือเล่มอื่น ๆ ที่มีตัวเนื้อเหมือน 'ตัวเหลี่ยม ๑๕ ปอยท์ครึ่ง' และ 'ตัวธรรมดาเก่า ๑๕ ปอยท์ครึ่ง'.

ตัวเหลี่ยม ๑๕ ปอยท์ครึ่ง

ธรรมดาเก่า ๑๕ ปอยท์ครึ่ง

ตัวพิมพ์ขนาดเท่าจริง ของโรงหล่อตัวพิมพ์อักษรกิจ (พิมพ์ใน พ.ศ. 2516)

แบบตัวเหลี่ยมชุดแรกของหมอบรัดเลย์ จากหนังสือ จินตคามณี ฉบับหมอบรัดเลย์ ของสำนักพิมพ์ไซจิต (พิมพ์จากสำเนาต้นแบบ)

ลักษณะที่เหลี่ยมจัดคงถูกมองว่า เป็นของล้าหลังจึงพัฒนา ไปไม่มากนัก

DB Bradley Angular

เหลี่ยม

หลักการอนุรักษ์นั้น รูปอักษรโดยรวมจะคงไว้ แม้แต่ปลายเส้นอักษรก็ถูกจงใจทำให้มัน (ต่างจาก PSL Antique ที่ตัดเป็นฉากคม) เพื่อให้ได้ผลรับออกมา เหมือนเทคโนโลยีการพิมพ์ในยุคก่อนบนกระดาษ ไม่เคลือบผิวซึ่งปลายเส้นที่ได้ดูมนมากกว่าที่จะเห็นเป็น ปลายตัด. เนื่องจากตัวเนื้อยุคตะกั่วไม่นิยมใช้ขนาดเล็กลงมากเหมือนปัจจุบัน จึงสามารถออกแบบตัวพิมพ์ด้วยเส้น บาง ๆ ได้. ตัวเส้นบางดูจะมีข้อดีกว่าคือถึงจะปล่อยหมึก หนักตัวบวมไปหน่อยก็ยังดูไม่หนักตาและไม่เข้มจนดูเห็น ได้จากด้านหลังกระดาษ. ต้นแบบตัวเหลี่ยมและตัวโค้ง ที่ผมเลือกมาอนุรักษ์เป็น DB Bradley Angular และ DB Bradley Curved ก็อยู่ในข่ายนี้ เส้นจะบางและหัว เล็กเหมือนต้นแบบได้ เพราะตั้งใจให้ใช้งานในขนาดโต พอสมควรนั่นเอง.

พูดถึงหัวตัวอักษรแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่าชุด บรัดเลย์เหลี่ยมนั้นหัวอักษรด้านบนที่หันออกจากลำตัวไป ทางซ้ายทุกตัวจะถูกโยกเข้าไปเล็กน้อย ต่างจากในชุด บรัดเลย์โค้งที่หัวจะหันออกทั้งหัวเหมือนกับตัวเนื้อส่วนใหญ่ในปัจจุบัน. การโยกหัวนั้นน่าจะได้จากเทคนิคการ เขียนแบบโบราณ (ตัวเขียนแบบอาลักษณ์หัวรูปสี่เหลี่ยม ขนมเปี้ยกปูนในปัจจุบันก็ยังคงลักษณะนี้อยู่). ข้อดีของ หัวแบบเยื้องหลบในคือทำให้ตัวเหลี่ยมของหมอบรัดเลย์ (ที่ยื่นตรง) ดูไม่หัวคะมำไปข้างหน้า แถมยังประหยัดที่ได้ ดีกว่าด้วย. อย่างไรก็ตาม หัวบนที่หันออกเต็มหัวของ อักษรชุดบรัดเลย์โค้งนั้นดูเรียบง่ายทันสมัยกว่าจึงได้รับความนิยมแตกลูกลานออกไปมากมายในปัจจุบัน.

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของตัวพิมพ์หมอบรัดเลย์ ทั้ง ๒ ชุดที่เห็นได้ชัดคือ หาง ส, ศ จะเป็นขีดขึ้นค่อนข้างสูง ทำให้ต้องการความห่างระหว่างรูปสระ วรรณยุกต์กับตัว ส, ศ มาก (ไม่ให้ขีดติดกันจนอ่าน สับสนเป็น ล, ค เอาได้) ใน DB Bradley Angular และ DB Bradley Curved ก็ได้อนุรักษ์ความโปร่งเช่นนี้ ไว้ เพียงแต่ลดระดับหาง ส,ศ ลงเล็กน้อย.

กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

DB Bradley Angular ชุดตัวเอนที่ท่าเพิ่มเติมเข้าไปให้สังเกตหัวบนหันออกไม่หลบใน

กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
กขชคคฆงจฉชฌณฎฐฎฐฒณตตถทชนบปฝฝฟภมยรลวคษลหพฮย ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

DB Bradley Curved ความกว้างรูปอักษรและช่องไฟแคบกว่าชุด Angular

เมื่อตัดเหลี่ยมออกไป ก็ดันทันต้าย ขึ้นมาทันตา

DB Bradley Curved

โค้ง

แบบตัวอักษรโรมันในชุด DB Bradley ผมเลือกเอา ตัวอักษรโรมันที่มี serif มน อายุรุ่นราวคราวเดียวกันมา ปรับปรุงผลสมให้เข้ากัน. ของชุด DB Bradley Angular คูโบราณกว่าเล็กน้อยตรงปลายหางบน (ascender) และล่าง (descender) จะเป็นแบบเฉียง ขณะที่ serif ในชุด DB Bradley Curved อยู่ในแนวระดับทั้งหมด. ส่วนเส้นแนวนอนของตัวพิมพ์เล็กในชุด Curved จะดูโค้งมากกว่าในชุด Angular เล็กน้อย.

แม้ว่าตัวปรกติและตัวหนาของ DB Bradley ทั้งชุด Angular และ Curved จะมีความหนาเท่ากัน (ที่ความสูง บ เท่ากัน) ก็ตาม. ตัวชุด Curved จะทำ ช่องไฟไว้ชิดกว่าเล็กน้อย เกิดเป็นชุดฟอนต์ที่มีความเข้ม (ที่ภาษา Typography เรียกว่า color) ถึง ๔ แบบ ให้เลือกใช้.

เมื่อใช้ DB Bradley จะตัวเหลี่ยมหรือตัวโค้งก็ตาม พิมพ์บนกระดาษแบบไม่เคลือบผิวสีขาวนวล จะสามารถ เรียกบรรยายกาศเก่าๆ ของบ้านเมืองกลับมาได้.

เหมือนได้กลิ่นเก่าโชยจากกระดาษที่เหลืองกรอบ ด้วยกาลเวลา.

แบบตัวเนื้อที่ใช้ในบทความนี้: 17-Point DB Bradley Angular, Leading 17 points.